HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

13 februarie 2014*

„Trimitere preliminară — Ajutoare de stat — Achiziția sau închirierea subvenționată a unor decodoare digitale — Decizie a Comisiei prin care o schemă de ajutor este declarată ilegală și incompatibilă cu piața internă — Recuperare — Cuantificarea sumei care urmează a fi recuperată — Rolul instanței naționale — Luarea în considerare de către instanța națională a luărilor de poziție ale Comisiei în cadrul punerii în aplicare a deciziei sale — Principiul cooperării loiale”

În cauza C-69/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale civile di Roma (Italia), prin decizia din 19 noiembrie 2012, primită de Curte la 11 februarie 2013, în procedura

Mediaset SpA

împotriva

Ministero dello Sviluppo economico,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte de cameră, domnii J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev (raportor), judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 21 noiembrie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Mediaset SpA, de L. Medugno, de A. Lauteri, de G. Rossi, de G. M. Roberti, de M. Serpone și de I. Perego, avvocati;

— pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de A. De Stefano, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de D. Grespan, de B. Stromsky și de G. Conte, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: italiana.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea dispozițiilor relevante din dreptul Uniunii referitoare la ajutoarele de stat.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Mediaset SpA (denumită în continuare „Mediaset”), pe de o parte, și Ministero dello Sviluppo economico, pe de altă parte, cu privire la recuperarea ajutorului de stat instituit de Republica Italiană în favoarea Mediaset în cadrul unei scheme de ajutor acordate operatorilor de televiziune terestră digitală care oferă servicii de televiziune cu plată și operatorilor de televiziune cu plată prin cablu, declarată incompatibilă cu piața internă prin Decizia 2007/374/CE a Comisiei din 24 ianuarie 2007 privind ajutorul de stat C 52/2005 (ex NN 88/2005, ex CP 101/2004) instituit de Republica Italiană pentru achiziția subvenționată a decodoarelor digitale (JO L 147, p. 1) (denumită în continuare „Decizia 2007/374”).

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 659/1999

3 Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) prevede la articolul 14, intitulat „Recuperarea ajutorului”:

„(1) Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar (denumită în continuare «decizie de recuperare»). Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept [al Uniunii].

(2) Ajutorul care urmează să fie recuperat în temeiul unei decizii de recuperare include dobânda calculată pe baza unei rate adecvate, fixată de Comisie. Dobânda se datorează de la data la care ajutorul ilegal a fost pus la dispoziția beneficiarului până la data recuperării sale.

(3) Fără a aduce atingere unui ordin emis de Curtea de Justiție a [Uniunii Europene] în temeiul articolului [278 TFUE], recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile legislației naționale a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop și în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului [Uniunii].”

Decizia 2007/374

4 Articolul 1 din Decizia 2007/374 prevede:

„Sistemul pus în aplicare în mod ilegal de către Republica Italiană în cazul operatorilor de televiziune terestră digitală care oferă servicii de televiziune cu plată și al operatorilor de televiziune cu plată prin cablu constituie un ajutor de stat incompatibil cu piața comună.”

5 Articolul 2 din decizia menționată prevede:

„(1) Republica Italiană ia toate măsurile necesare pentru a recupera de la beneficiari ajutorul definit la articolul 1.

(2) Recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile dreptului național, cu condiția ca acestea să permită o punere în aplicare imediată și efectivă a deciziei. Sumele ce urmează a fi recuperate includ dobânda începând din data la care ajutorul a fost pus la dispoziția beneficiarilor până la data recuperării acestuia.

(3) Dobânda ce urmează a fi recuperată în temeiul alineatului 2 va fi calculată în conformitate cu procedura stabilită în articolele 9 și 11 din Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei din 21 aprilie 2004 de punere în aplicare a Regulamentului nr. 659/1999 [JO L 140, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 2, p. 42]."

6 Articolul 3 din aceeași decizie prevede:

„Republica Italiană informează Comisia în termen de două luni de la notificarea prezentei decizii cu privire la măsurile luate în vederea respectării acesteia. Va pune la dispoziție aceste informații folosind chestionarul atașat prezentei decizii.

Republica Italiană depune în aceeași perioadă de timp menționată la alineatul 1 documentele care atestă faptul că procedurile de recuperare au fost deschise împotriva beneficiarilor ajutorului incompatibil, acordat în mod ilegal."

7 În ceea ce privește sumele ajutoarelor care trebuie recuperate, Comisia a precizat în considerentele (191)-(193) ale Deciziei 2007/374 următoarele:

„(191) În ceea ce privește stabilirea a ceea ce trebuie recuperat de la radiodifuziuni, Comisia recunoaște că procesul de calculare exactă a sumei din resursele de stat de care destinatarii au beneficiat cu adevărat este foarte complex. Acest lucru nu se datorează numai acordării *indirecte* a ajutorului, prin intermediul consumatorilor, dar este de asemenea legat mai mult de echipamentul necesar pentru recepționarea serviciilor radiodifuziunilor decât de serviciile în sine.

(192) Cu toate acestea, în conformitate cu precedentele juridice ale Curții [...], nicio dispoziție a dreptului comunitar nu solicită Comisiei, în cazul ordonării recuperării ajutorului declarat incompatibil cu piața comună, să stabilească suma exactă a ajutorului ce urmează a fi recuperat. Este de ajuns ca decizia Comisiei să includă informații care permit destinatarului să calculeze personal, fără prea multă dificultate, suma [...]

(193) Prin urmare Comisia consideră că trebuie stabilite o serie de orientări privind modul de calcul al avantajului. Din punctul său de vedere, datorită caracteristicilor speciale ale acestui caz, o metodă adecvată ar fi stabilirea sumei profiturilor suplimentare derivate din noile servicii digitale și din ofertele de televiziune cu plată sau de program TV cu plată, drept rezultat al măsurii în cauză."

8 În considerentele (196)-(205) ale deciziei menționate, Comisia a furnizat indicii cu privire la metoda menționată la punctul 193 din aceasta pentru a permite Republicii Italiene stabilirea sumelor precise care urmează a fi recuperate.

Litigiul principal și întrebările preliminare

9 Ca urmare a adoptării Deciziei 2007/374, Comisia și Republica Italiană au întreținut schimburi privind identificarea beneficiarilor individuali ai schemei de ajutor declarate ilegale și cuantificarea sumelor precise care urmează a fi recuperate.

10 În special, prin scrisoarea din 1 aprilie 2008, Comisia a aprobat metodologia utilizată de Republica Italiană, mai precis un sondaj de opinie realizat de Ipsos pentru determinarea numărului de utilizatori suplimentari care rezultă din ajutorul în discuție, venitul mediu pe utilizator, precum și veniturile suplimentare. Comisia și-a exprimat de asemenea acordul cu privire la concluziile Republicii Italiene potrivit cărora nu trebuia să se impună TIMedia și Fastweb, beneficiare ale ajutorului în discuție, obligația de restituire, dat fiind că analizele efectuate au demonstrat că respectivele întreprinderi nu au obținut profituri suplimentare în perioada acordării ajutorului menționat. În schimb, prin aceeași scrisoare, Comisia și-a exprimat rezervele în ceea ce privește costurile care pot fi evitate suportate de Mediaset și a indicat, în consecință, că suma ajutorului care urmează a fi recuperat de la aceasta din urmă se ridica la 6 844 361 de euro.

11 Prin scrisoarea din 11 iunie 2008, Comisia a aprobat, ca urmare a elementelor noi aduse la cunoștința sa de Republica Italiană, noul calcul al costurilor care pot fi evitate efectuat pentru Mediaset de acest stat membru, suma ajutorului care urma să fie recuperată de la aceasta ridicându-se astfel la 4 926 543,22 euro.

12 Prin scrisoarea din 23 octombrie 2009 care a urmat unei noi depuneri de elemente suplimentare de către Republica Italiană, Comisia a dezaprobat noul model econometric reținut de acest stat membru pentru motivul că se referea la perioade diferite pentru imputarea costurilor și a veniturilor și că o metodologie similară fusese deja respinsă de însuși statul membru menționat. Comisia a mai indicat în această scrisoare că, în ipoteza în care Republica Italiană nu va proceda la recuperarea imediată de la Mediaset a ajutorului în cauză, ar putea recurge la procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE.

13 Printr-o ordonanță din 12 noiembrie 2009, autoritățile italiene au somat Mediaset să plătească suma globală de 5 969 442,12 euro, care cuprindea dobânzile calculate în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 14 alineatul (2) din Regulamentul nr. 659/1999.

14 La 11 decembrie 2009, după ce a plătit suma solicitată de autoritățile italiene, Mediaset a formulat o acțiune la Tribunale civile di Roma având ca obiect anularea ordonanței respective și reducerea sumei de recuperat, invocând îndeosebi aplicarea eronată a criteriilor de cuantificare stabilite prin Decizia 2007/374 și caracterul incorect al calculelor efectuate în vederea determinării profiturilor suplimentare generate de ajutorul în discuție. În plus, Mediaset a solicitat să se dispună efectuarea unei expertize judiciare.

15 Mediaset a introdus între timp o acțiune în anulare împotriva Deciziei 2007/374 la Tribunalul Uniunii Europene. Această acțiune a fost respinsă de Tribunal prin Hotărârea din 15 iunie 2010, Mediaset/Comisia (T-177/07, Rep., p. II-2341). Mediaset a formulat recurs împotriva acestei hotărâri, care a fost respins de Curte prin Hotărârea din 28 iulie 2011, Mediaset/Comisia (C-403/10 P).

16 În cadrul litigiului principal, Tribunale civile di Roma a dispus efectuarea unei expertize ale cărei concluzii, depuse la 6 septembrie 2011 de consiliul de experți, cuprinde critici atât cu privire la sondajul de opinie utilizat pentru calcularea numărului de spectatori suplimentari atrași către oferta de program TV cu plată și către noile canale digitale, cât și cu privire la modelele econometrice propuse și utilizate de părțile din litigiul principal. Raportul concluzionează de asemenea că nu s-a demonstrat că existența ajutorului în discuție a influențat efectiv vânzările de decodoare în perioada examinată. Prin observațiile formulate la data de 17 iulie 2012, Ministero dello Sviluppo economico a contestat concluziile expertizei.

17 În aceste împrejurări, Tribunalule civile di Roma a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Instanța națională, sesizată să se pronunțe asupra sumei ajutorului de stat a cărui recuperare a fost dispusă de Comisie [...], este ținută, atât din punctul de vedere al «existenței» ajutorului de stat, cât și din punctul de vedere al «cuantumului» său, de Decizia [2007/374], astfel cum a fost completată de deciziile adoptate de Comisie [...] prin [scrisorile din 11 iunie 2008 și 23 octombrie 2009] și confirmată [...] prin [Hotărârea Tribunalului Mediaset/Comisia, citată anterior]?

În cazul unui răspuns negativ:

2) Afirmând, în Hotărârea [Tribunalului Mediaset/Comisia, citată anterior,] că instanța națională este competentă să se pronunțe asupra cuantumului ajutorului de stat, Curtea de Justiție a înțeles să limiteze această competență la cuantificarea sumei care, întrucât se raportează la un ajutor de stat pus în aplicare sau obținut efectiv, trebuie în mod necesar să aibă o valoare pozitivă și nu poate, așadar, să fie egală cu zero?

3) Sau dimpotrivă, afirmând, în Hotărârea [Tribunalului Mediaset/Comisia, citată anterior,] că instanța națională este competentă să se pronunțe asupra cuantumului ajutorului de stat, Tribunalul a înțeles să atribuie instanței naționale o putere de apreciere a cererii de restituire atât din punctul de vedere al «existenței» ajutorului de stat, cât și din punctul de vedere al «cuantumului» său și, așadar, inclusiv puterea de a exclude orice obligație de restituire?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

18 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească, în esență, dacă pentru a asigura punerea în aplicare a unei decizii a Comisiei prin care o schemă de ajutor a fost declarată ilegală și incompatibilă cu piața internă și prin care s-a dispus recuperarea ajutoarelor în discuție, dar care nu identifică beneficiarii individuali ai acestor ajutoare și nu determină sumele precise care trebuie restituite, instanța națională este ținută nu doar de această decizie, ci și de luările de poziție formulate de instituția menționată în cadrul punerii în aplicare a deciziei amintite, luări de poziție care indică în mod exact suma ajutorului de recuperat de la un beneficiar determinat.

19 În această privință, trebuie amintit că punerea în aplicare a sistemului de control al ajutoarelor de stat revine, pe de o parte, în sarcina Comisiei și, pe de altă parte, în sarcina instanțelor naționale, rolurile lor respective fiind complementare, însă distincte (a se vedea Hotărârea din 21 noiembrie 2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, punctul 27 și jurisprudența citată).

20 Conform sistemului menționat, Comisia dispune astfel de o competență exclusivă, exercitată sub controlul instanțelor Uniunii, pentru a aprecia compatibilitatea unor măsuri de ajutor cu piața comună (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 octombrie 2003, van Calster și alții, C-261/01 și C-262/01, Rec., punctul 75, Hotărârea din 5 octombrie 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, Rec., p. I-9957, punctul 38, precum și Hotărârea Deutsche Lufthansa, citată anterior, punctul 28).

21 Potrivit unei jurisprudențe constante, Comisia nu este ținută ca, atunci când dispune restituirea unui ajutor declarat incompatibil cu piața internă, să stabilească valoarea exactă a ajutorului care trebuie restituit. Este suficient ca decizia Comisiei să cuprindă indicații care să îi permită destinatarului acesteia să stabilească suma fără dificultăți excesive (a se vedea în acest sens Hotărârea din

12 octombrie 2000, Spania/Comisia, C-480/98, Rec., p. I-8717, punctul 25, Hotărârea Mediaset/Comisia, citată anterior, punctul 126, și Hotărârea din 8 decembrie 2011, France Télécom/Comisia, C-81/10 P, Rep., p. I-12899, punctul 102).

22 Astfel, atunci când este confruntată cu o schemă de ajutor, Comisia nu este în general în măsură să identifice în mod precis cuantumul ajutorului primit de fiecare dintre beneficiarii individuali și, în consecință, împrejurările speciale proprii unuia dintre beneficiarii unei scheme de ajutor nu pot fi apreciate decât în stadiul recuperării ajutorului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 martie 2002, Italia/Comisia, C-310/99, Rec., p. I-2289, punctele 89-91).

23 Trebuie arătat, în plus, că, potrivit articolului 288 al patrulea paragraf TFUE, deciziile sunt obligatorii în toate elementele lor pentru destinatarii pe care îi indică. În consecință, statul membru destinatar al unei decizii a Comisiei prin care este obligat să recupereze ajutoare ilegale și incompatibile cu piața internă trebuie ca, în temeiul acestui articol, să ia toate măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare a deciziei amintite (a se vedea Hotărârea din 12 decembrie 2002, Comisia/Germania, C-209/00, Rec., p. I-11695, punctul 31, și Hotărârea din 26 iunie 2003, Comisia/Spania, C-404/00, Rec., p. I-6695, punctul 21). Acest caracter obligatoriu se impune tuturor organelor statului destinatar, inclusiv instanțelor acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 mai 1987, Albako Margarinefabrik, 249/85, Rec., p. 2345, punctul 17).

24 Dacă Decizia 2007/374, devenită definitivă în urma Hotărârii Curții Mediaset/Comisia, citată anterior, este, așadar, obligatorie pentru Republica Italiană, care este destinatarul acesteia și trebuie, în acest temei, să fie considerată obligatorie pentru instanța națională, situația este diferită în ceea ce privește scrisorile adresate de Comisie ulterior Republicii Italiene în cadrul schimburilor întreținute pentru a asigura punerea în aplicare imediată și efectivă a deciziei menționate.

25 Astfel, în această privință, este necesar să se arate că scrisorile și în special cele din data de 11 iunie 2008 și din 23 octombrie 2009, care identifică Mediaset ca beneficiar al schemei de ajutor în discuție și specifică o sumă exactă a ajutorului care trebuie recuperat de la aceasta din urmă, nu constituie decizii în sensul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE.

26 Se impune de asemenea constatarea faptului că astfel de luări de poziție nu figurează printre actele care pot fi adoptate în temeiul Regulamentului nr. 659/1999.

27 De altfel, Comisia a recunoscut ea însăși în observațiile sale că aceste luări de poziție nu urmăreau să completeze sau să modifice conținutul Deciziei 2007/374 și că ele erau lipsite de orice valoare obligatorie.

28 În consecință, luările de poziție exprimate de Comisie în cadrul punerii în aplicare a Deciziei 2007/374 nu pot fi considerate obligatorii pentru instanța națională.

29 În aceste condiții, trebuie amintit că aplicarea normelor Uniunii în materie de ajutoare de stat se întemeiază pe o obligație de cooperare loială între, pe de o parte, instanțele naționale și, pe de altă parte, Comisie și instanțele Uniunii, în cadrul căreia fiecare acționează în funcție de rolul care îi este atribuit de Tratatul FUE. În cadrul acestei cooperări, instanțele naționale trebuie să adopte toate măsurile generale sau speciale de natură să asigure executarea obligațiilor care rezultă din dreptul Uniunii și să se abțină de la cele susceptibile să pună în pericol realizarea obiectivelor tratatului, după cum rezultă din cuprinsul articolului 4 alineatul (3) TUE (a se vedea Hotărârea Deutsche Lufthansa, citată anterior, punctul 41).

30 Astfel, dacă instanța națională are îndoieli sau întâmpină dificultăți privind cuantificarea sumei ajutoarelor care trebuie recuperate, are întotdeauna posibilitatea să se adreseze Comisiei pentru ca aceasta din urmă să își aducă contribuția în conformitate cu principiul cooperării loiale, astfel cum rezultă în special din cuprinsul punctelor 89-96 din Comunicarea Comisiei privind aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat de către instanțele naționale (JO 2009, C 85, p. 1).

31 În consecință, deși luările de poziție ale Comisiei nu pot fi obligatorii pentru instanța națională, trebuie subliniat că, în măsura în care elementele cuprinse în respectivele luări de poziție, precum și în avizele Comisiei solicitate eventual de instanța națională în condiții precum cele menționate la punctul anterior urmăresc facilitarea îndeplinirii sarcinii autorităților naționale în cadrul punerii în aplicare imediate și efective a deciziei de recuperare și ținând cont de principiul cooperării loiale, instanța națională trebuie să le aibă în vedere ca element de apreciere în litigiul cu care este sesizată și să motiveze decizia ținând seama de toate înscrisurile depuse la dosar.

32 Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că, deși, pentru a asigura punerea în aplicare a unei decizii a Comisiei prin care o schemă de ajutor a fost declarată ilegală și incompatibilă cu piața internă și prin care s-a dispus recuperarea ajutoarelor în discuție, dar care nu identifică beneficiarii individuali ai acestor ajutoare și nu determină sumele precise care trebuie restituite, instanța națională este ținută de această decizie, în schimb nu este ținută de luările de poziție exprimate de instituția menționată în cadrul punerii în aplicare a deciziei amintite. Cu toate acestea, instanța națională trebuie, ținând cont de principiul cooperării loiale menționat la articolul 4 alineatul (3) TUE, să aibă în vedere aceste luări de poziție ca element de apreciere în cadrul litigiului cu care este sesizată.

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

33 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere dorește, în esență, să afle dacă la stabilirea sumelor exacte ale ajutoarelor care urmează să fie recuperate și în cazul în care Comisia nu a identificat, în decizia sa prin care a declarat o schemă de ajutor ilegală și incompatibilă cu piața internă, beneficiarii individuali ai ajutoarelor în discuție și nici nu a stabilit sumele precise care trebuie restituite, instanța națională poate să concluzioneze că suma ajutorului care trebuie restituită este egală cu zero când acest lucru decurge din calculele efectuate pe baza tuturor elementelor relevante aduse la cunoștința sa.

34 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în absența unor dispoziții în materie în dreptul Uniunii, recuperarea unui ajutor declarat incompatibil cu piața comună trebuie efectuată potrivit modalităților prevăzute de dreptul național cu condiția ca acestea să nu ajungă să facă practic imposibilă recuperarea impusă de dreptul Uniunii și să nu aducă atingere principiului echivalenței în raport cu procedurile care privesc soluționarea litigiilor de același tip, dar care sunt pur naționale (a se vedea Hotărârea din 13 iunie 2002, Țările de Jos/Comisia, C-382/99, Rec., p. I-5163, punctul 90). Contenciosul referitor la această recuperare este de competența exclusivă a instanței naționale (a se vedea în acest sens Ordonanța din 24 iulie 2003, Sicilcassa și alții, C-297/01, Rec., p. I-7849, punctele 41 și 42).

35 În plus, astfel cum s-a amintit la punctele 22, 23 și 29 din prezenta hotărâre, dat fiind că în decizia sa Comisia nu a identificat beneficiarii individuali ai ajutorului în discuție și nici nu a stabilit sumele precise ale ajutorului care urmează să fie recuperate, revine instanței naționale, dacă este sesizată în acest sens, sarcina să se pronunțe cu privire la suma ajutorului a cărui recuperare a fost dispusă de Comisie. În caz de dificultăți, astfel cum s-a arătat la punctul 30 din prezenta hotărâre, instanța națională are întotdeauna posibilitatea să se adreseze Comisiei pentru ca aceasta din urmă să își aducă contribuția în conformitate cu principiul cooperării loiale menționat la articolul 4 alineatul (3) TUE.

36 În consecință, pentru a cuantifica suma ajutoarelor care trebuie recuperate, instanța națională trebuie să ia în considerare, în condiții precum cele enunțate la punctul 31 din prezenta hotărâre, toate elementele relevante care au fost aduse la cunoștința sa, inclusiv schimburile intervenite între Comisie și autoritățile naționale în aplicarea principiului cooperării loiale.

37 Nu se poate, așadar, exclude posibilitatea ca, având în vedere toate aceste elemente, calculele efectuate de instanța națională privind cuantificarea sumelor ajutoarelor care trebuie restituite să ducă la un rezultat egal cu zero.

38 De altfel, din înscrisurile de la dosar transmise de instanța națională rezultă că, în ceea ce privește TIMedia și de Fastweb, Comisia a admis în mod expres că nu trebuia recuperată nicio sumă de la aceste două întreprinderi.

39 Prin urmare și fără a repune în discuție validitatea deciziei Comisiei și obligația de restituire a ajutoarelor declarate ilegale și incompatibile cu piața internă, instanța națională poate stabili o sumă a ajutorului care trebuie recuperat egală cu zero în măsura în care un astfel de rezultat decurge în mod direct din operațiunea de cuantificare a sumelor care trebuie recuperate.

40 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la a doua și la a treia întrebare că la stabilirea sumelor exacte ale ajutoarelor care urmează să fie recuperate și în cazul în care Comisia nu a identificat în decizia sa prin care a declarat o schemă de ajutor ilegală și incompatibilă cu piața internă beneficiarii individuali ai ajutoarelor în discuție și nici nu a stabilit sumele precise care trebuie restituite, instanța națională poate să concluzioneze, fără a repune în discuție validitatea deciziei Comisiei și obligația de restituire a ajutoarelor în cauză, că suma ajutorului care trebuie restituită este egală cu zero atunci când acest lucru decurge din calculele efectuate pe baza tuturor elementelor relevante aduse la cunoștința sa.

Cu privire la cheltuielile de judecată

41 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

1) **Deși, pentru a asigura punerea în aplicare a unei decizii a Comisiei Europene prin care o schemă de ajutor a fost declarată ilegală și incompatibilă cu piața internă și prin care s-a dispus recuperarea ajutoarelor în discuție, dar care nu identifică beneficiarii individuali ai acestor ajutoare și nu determină sumele precise care trebuie restituite, instanța națională este ținută de această decizie, în schimb nu este ținută de luările de poziție exprimate de instituția menționată în cadrul punerii în aplicare a deciziei amintite. Cu toate acestea, instanța națională trebuie, ținând cont de principiul cooperării loiale menționat la articolul 4 alineatul (3) TUE, să aibă în vedere aceste luări de poziție ca element de apreciere în cadrul litigiului cu care este sesizată.**

2) **La stabilirea sumelor exacte ale ajutoarelor care urmează să fie recuperate și în cazul în care Comisia Europeană nu a identificat în decizia sa prin care a declarat o schemă de ajutor ilegală și incompatibilă cu piața internă beneficiarii individuali ai ajutoarelor în discuție și nici nu a stabilit sumele precise care trebuie restituite, instanța națională poate să concluzioneze, fără a repune în discuție validitatea deciziei Comisiei și obligația de**

restituire a ajutoarelor în cauză, că suma ajutorului care trebuie restituită este egală cu zero atunci când acest lucru decurge din calculele efectuate pe baza tuturor elementelor relevante aduse la cunoștința sa.

Semnături